

Н. М. Тимощуккандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри української та іноземних мов
Вінницького національного аграрного університету

ЗАСТОСУВАННЯ МОДЕЛІ BLENDED LEARNING ПІД ЧАС ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В НЕМОВНОМУ (АГРАРНОМУ) ЗВО

Стаття досліджує модель Blended Learning під час викладання іноземної мови у немовному (аграрному) закладі вищої освіти. Автор розглянула основні переваги та недоліки використання змішаного навчання як форми організації навчального процесу з іноземної мови, визначивши найбільш ефективні його засоби.

Використання Blended Learning у вищій школі реалізує принципи індивідуалізації, інтенсифікації та оптимізації навчання, передбачає дуалістичне поєднання очної та дистанційної форм роботи, не зменшуючи роль викладача у навчальному процесі, не надаючи їй другорядності. Використання технології змішаного навчання іншомовного спілкування зумовлене зміною ролей студента та викладача в навчальному процесі. На думку автора, аналізована модель є найбільш логічною та природною еволюцією традиційної моделі навчання.

Стаючи актуальною і дієвою у вивченні іноземної мови, така модель передбачає правильну організацію навчального матеріалу: викладачеві необхідно чітко визначити обсяги та теми для аудиторної та дистанційної форм роботи, враховуючи насамперед складність навчального матеріалу і час, який знадобиться студентам для виконання завдань і вправ. Аналізована форма організації навчання створює переваги для ефективного викладання іноземної мови з використанням елементів інтерактивного або дистанційного навчання лише за умови методично правильного планування її організації.

Система Blended Learning відповідає вимогам концепції модернізації сучасної освіти, яка має на меті застосування передових технологічних досягнень. Поєднання аудиторного та самостійного електронного навчання сприяє індивідуалізації навчального процесу, адже студент стає активним учасником навчального процесу. Жива комунікація, аудіювання, перегляд відео, реальне мовне середовище – ключові складники у вивченні іноземної мови професійного спрямування з використанням аналізованої технології, яка дає змогу підвищити ефективність навчального процесу, сприяє формуванню компетентного спеціаліста, конкурентоспроможного у сучасних умовах.

Ключові слова: змішане навчання, інноваційні методи вивчення іноземної мови, інформаційні ресурси, мотивація, професійна освіта.

Постановка проблеми. Нині у контексті освітніх реформ значна увага приділяється не лише високопрофесійній підготовці майбутнього фахівця, а й формуванню соціально зрілої особистості, здатної адаптуватися до сучасних умов розвитку українського суспільства, яке почало усвідомлювати превалюючу роль мовної освіти в сучасному світі. Європейський досвід сприяє визначенню ефективних шляхів реформування іншомовної освіти в Україні за умов інтеграції в загальноєвропейський і світовий освітній простір. Принагідно зазначимо, що основні положення мовної політики Ради Європи знаходять все більше визнання в нашій державі.

Необхідність спілкування іноземною мовою не викликає заперечень, але без володіння іноземною мовою професійного спрямування повноцінний обмін науково-технічною інформацією неможливий. Конкурентоспроможні кваліфіковані фахівці нині мусять уміти не тільки прочитати і перекласти літературу за фахом, але й володіти

достатніми навичками та умінями для ведення дискусій на професійні теми, для виступів на конференціях, для проведення презентацій, для сприйняття на слух навчальних лекцій і доповідей іноземними мовами, для знаходження потрібної інформації в Інтернеті або будь-яких інших іншомовних джерелах [5, с. 98]. Фахівець, який володіє іноземною мовою, активно використовує її у професійній діяльності, має кращі перспективи у працевлаштуванні, стажуванні за кордоном, участі у міжнародних проектах і конференціях, ознайомленні із зарубіжним досвідом за фахом. На слушну думку Т.М. Гарбузової, чинна система традиційного навчання не дає змогу повною мірою реалізувати такі запити суспільства. Технологія Blended Learning або змішане навчання, що поєднує сильні сторони традиційного навчання і переваги дистанційних технологій, є дієвим способом вирішення відповідної проблеми [2, с. 68]

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливим джерелом для вивчення зміша-

ного навчання як форми організації навчального процесу є праці як зарубіжних науковців (I.E. Allen, B. Barrett, J. Bersin, C.J. Bonk, C. Dziuban, R. Garrett, R. Garrison, H. Kanuka, S. Kmnar, A. Picciano, P. Sharma, P. Shea, A. Siddiqi, M. Tammelin, P. Valiathan), так і українських учених (С.В. Бутенкова, Л.В. Десятова, М.Г. Євдокимова, Ю.І. Капустіна, О.В. Львова, М.Н. Мохова, А.Л. Назаренко, М.А. Татарінова, С.В. Титова). Вітчизняна педагогіка науковими працями О.М. Спіріна, Ю.В. Триуса, В.М. Кухаренка, А.М. Стрюка, Н.В. Рашевської долучилася до вивчення використання освітньої моделі Blended Learning у процесі вивчення певних дисциплін.

О.Л. Щербакова та Ж.В. Ніколаєва [6], аналізуючи змішане навчання як форму організації навчального процесу з іноземної мови, зосередилися на визначенні головних переваг і недоліків змішаної форми навчання для вивчення іноземної мови у ЗВО. В.В. Баркасі та С.Б. Баркасі розглянули шляхи підвищення рівня знань іноземної мови студентів вищих навчальних закладів у разі застосування змішаної форми навчання [1]. Застосування моделі Blended Learning під час викладання курсу «Іноземна мова за професійним спрямуванням» стало предметом дослідження Т.М. Гарбузової [2].

Мета статті. Цією публікацією ми маємо на меті обґрунтувати перспективність застосування моделі Blended Learning під час викладання іноземних мов у немовних (аграрних) закладах вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. Натепер Blended Learning називають освітою третього покоління. Перше покоління – під час аудиторних занять викладач використовував радіо та телевізійні передачі в режимі прямої трансляції. Друге покоління – це застосування простих інформаційних технологій: навчання за допомогою комп'ютерів і використання елементарних інтернеттехнологій. Третє покоління – це навчання

в аудиторіях, під час якого використовуються різні інформаційні технології для виконання самостійної роботи студентами [2, с. 68]. Численні публікації, що досліджують таку форму навчального процесу, визнають його як один із основних напрямів підвищення якості підготовки учнів та студентів, ефективності європейської системи безперервного навчання [6, с. 69].

Порівняльну характеристику засобів вирішення основних завдань, що виникають у процесі традиційного аудиторного навчання та в умовах застосування методики Blended Learning, наведено у таблиці 1.

Розглядаючи модель Blended Learning як форму організації навчального процесу, слід проаналізувати її основні переваги та недоліки. Змішане навчання має цілу низку переваг: *гнучкість моделі навчання*, яка є поєднанням самостійного навчання за допомогою дистанційних технологій з навчанням в аудиторії (самостійне вивчення теоретичного матеріалу в індивідуальному темпі, що надає час для активного практичного формування та вдосконалення вмінь і навичок на очних заняттях); *розвиток критичного мислення та здібностей до самостійної роботи* (вміння працювати з інформацією, відбирати матеріал, необхідний для навчання та роботи); *інтерактивність* (вміння активно впливати на зміст, вид і тематичну спрямованість комп'ютерної програми або електронних ресурсів і можливість спілкуватися, висловлювати свою думку, дізнаватися думку опонента, обговорювати різноманітні питання); *інформаційна доступність та різноманітність застосування навчальних матеріалів* (розміщення та отримання інформації на інтернет-серверах дає змогу здійснювати багаторазове використання інформаційних ресурсів як викладачем, так і студентом); *збільшення обсягу матеріалу для засвоєння* (гнучкість моделі навчання дає змогу вирішити одну з проблем традиційного навчання – неможливість засвоєння великого обсягу

Таблиця 1

Порівняльна характеристика традиційної та змішаної форм навчання [4, с. 146]

Завдання	Форми та засоби	
	Традиційна модель навчання	Blended Learning модель
Організація аудиторної роботи	<ul style="list-style-type: none"> – фронтальна робота; – робота у групах; – індивідуальна робота; – комбіновані види роботи. 	<ul style="list-style-type: none"> – фронтальна робота; – робота у групах; – індивідуальна робота; – комбіновані види роботи; – інтеграція безпосереднього та опосередкованого технічними засобами спілкування; – розробка, управління та поширення навчальних матеріалів за допомогою онлайн-системи управління навчанням.
Організація контролю за навчальною діяльністю	<ul style="list-style-type: none"> – вчительський контроль (фронтальний, груповий, індивідуальний, комбінований); – взаємоконтроль; – самоконтроль. 	<ul style="list-style-type: none"> – вчительський контроль (фронтальний, груповий, індивідуальний, комбінований); – взаємоконтроль; – самоконтроль; – контроль за навчальною діяльністю студентів за допомогою онлайн-системи обробки даних.

матеріалу за короткий термін; за змішаного навчання студент отримує можливість засвоювати його в індивідуальному темпі); *урахування темпаменту і репрезентативної системи студента* (змішане навчання дає змогу студентам з різними видами темпаменту та репрезентативної системи однаково успішно засвоювати навчальний матеріал, тому що надає більші можливості проявити себе у різних формах роботи у варіюванні темпу навчання) [1, с. 207–208].

Принагідно зазначимо, що Blended Learning як форма організації викладання передбачає дуалістичне поєднання очної та дистанційної форми роботи, не зменшуючи роль викладача у навчальному процесі, не надаючи їй другорядності, радше він перестає бути транслятором знань, а стає координатором, що організовує спільну діяльність студентів та спонукає їх до самостійної діяльності [6, с. 71]. Стаючи актуальною і дієвою у вивченні іноземної мови, така модель передбачає правильну організацію навчального матеріалу: викладачеві необхідно чітко визначити обсяги та теми для аудиторної та дистанційної форми роботи, враховуючи насамперед складність навчального матеріалу і час, який знадобиться студентам для виконання завдань і вправ. Аналізована форма організації навчання створює переваги для ефективного викладання іноземної мови з використанням елементів інтерактивного або дистанційного навчання лише за умови методично правильного планування й організації.

Зарубіжні науковці (R. Garrett, R. Garrison, A. Picciano, P. Sharma, et al.), аналізуючи недоліки Blended Learning, наголошують на його залежності від технічних ресурсів, адже вони мають бути надійними, простими у використанні та актуальними, щоб мати вплив на досвід навчання. Низький рівень ІТ-грамотності може стати значним бар'єром для певної категорії студентів.

У дослідженні, проведеному в чотирьох різних університетах Австралії [7], було виявлено, що лише половина студентів регулярно стежила за лекційними відео, майже 40% студентів спостерігали за відеозаписом із значним запізненням і несистематично, що мало негативний вплив на засвоєння теоретичного матеріалу.

Використання технології змішаного навчання іншомовного спілкування зумовлене дефіцитом аудиторного часу, збільшенням кількості годин, що відводяться на самостійну роботу студентів, але перш за все зміною ролей студента та викладача в навчальному процесі. У традиційній освітній системі викладач передавав студенту знання згідно з програмою, тобто виступав у ролі інструктора. Нині говорять про отримання студентами нових знань шляхом взаємодії інформації, що надходить зовні, з уже наявними у них знаннями. Справді, таке трактування навчання передбачає

значний ступінь автономії студента у вивченні дисципліни, а також здатність відповідати за процес навчання [2, с. 70].

Онлайн-компоненти, які можна використовувати під час навчання іноземних мов, – лексико-граматичні тести, тексти, діалоги, пісні, відеофільми іноземними мовами, можливість прослухати диктора і себе тощо. Вони не лише дають змогу вивчати іноземні мови більш ефективно, вдосконалювати мовну, мовленнєву та соціокультурну компетенції, що становлять іншомовну комунікативну компетенцію, а й формують професійну компетентність майбутніх фахівців, розвиваючи у них необхідні професійно значущі якості, рефлексію, вміння працювати самостійно, розкриваючи їхній творчий потенціал, поширюючи кругозір тощо.

Розглянемо досвід реалізації концепції Blended Learning у Вінницькому національному аграрному університеті. Слід зазначити, що у змішаному навчанні, так само як і в традиційному, передбачається проведення аудиторних занять відповідно до навчальних планів, робочих програм, але перевага надається використанню інформаційно-комунікаційних технологій і електронного навчання. Аналізована технологія активно застосовується у вивченні іноземної мови професійного спрямування. Для реалізації змішаного навчання ми обрали Rotation Model за класифікацією Майкла Хорна [8], яка передбачає чергування очного й електронного навчання в співвідношенні 50/50 усіх годин.

Електронне навчання здійснюється із використанням системи «Сократ» Вінницького національного аграрного університету, яка є водночас інтегрованою клієнт-серверною навчальною системою, платформою дистанційного навчання та управління ЗВО. Вона містить єдину базу даних студентів, дисциплін, викладачів і співробітників. Персональний кабінет студента, як одна з численних підсистем «Сократу», містить інтегровану систему дистанційної освіти, навчальну картку студента, скомпоновані методичні та електронні навчальні матеріали, систему тестування знань «Тест-майстер».

Моделюючи електронний курс «English for Technologists» для підготовки майбутніх фахівців аграрної галузі до спілкування іноземною мовою в сучасному світі під час виконання ними своїх професійних обов'язків, ми враховували такі дидактико-методичні критерії: 1) відповідність цілей підготовки аграрія соціальному замовленню, відображеному в сучасній парадигмі вищої освіти; 2) дотримання обґрунтованих психолого-педагогічних і методичних концепцій забезпечення підготовки фахівців аграрної галузі в умовах кредитно-трансферної організації навчання; 3) відзеркалення повноти відбору, наступності й логіч-

ності викладу змісту дисципліни; 4) чітка, поетапна реалізація розробленої педагогічної технології; 5) інформаційна достатність для самостійної пізнавальної діяльності студентів; 6) оптимальність обсягу та структури; 7) належне оформлення, технічне виконання компонентів з урахуванням профілізації фахівця аграрної галузі [3].

Для реалізації електронного навчання в рамках моделі Blended Learning ми використовували електронний курс "English for Technologists", який відповідає робочій програмі дисципліни «Іноземна мова професійного спрямування» і є логічним доповненням аудиторних занять. Усі завдання електронного курсу виконуються індивідуально вдома або в комп'ютерному класі. Курс має на меті насамперед розвиток навичок читання та письма, розширення вокабуляру і містить різні завдання для закріплення та перевірки набутих знань і навичок. Студентам встановлено чіткі терміни виконання того чи іншого завдання курсу. Використовуючи форум (інструмент «Сократу»), студент може поставити викладачеві будь-які запитання, пов'язані з роботою на електронній платформі, а також отримати консультацію. Контроль виконання завдань курсу здійснюється викладачем в онлайн-режимі, тести для поточного контролю також розміщено на освітній платформі університету – «Тест-майстер».

Висновки. Система Blended Learning відповідає вимогам концепції модернізації сучасної освіти, яка має на меті застосування передових технологічних досягнень. Поєднання аудиторного та самостійного електронного навчання сприяє індивідуалізації навчального процесу, адже студент стає активним учасником навчального процесу, спроможним будувати «індивідуальну навчальну траєкторію» (Щербакова О.Л.) виходячи з власних потреб. Жива комунікація, аудіювання, перегляд відео, реальне мовне середовище – ключові складники у вивченні іноземної мови професійного спрямування з використанням аналізованої технології, яка дає змогу підвищити ефективність навчального процесу, сприяє фор-

муванню компетентного спеціаліста, конкурентоспроможного у сучасних умовах.

Список використаної літератури:

1. Баркасі В.В., Баркасі С.Б. Використання змішаної форми навчання у викладанні іноземних мов у ВНЗ. *Молодий вчений*. 2015. № 2(6). С. 207–210.
2. Гарбузова Т. Застосування моделі Blended Learning під час викладання курсу «Іноземна мова за професійним спрямуванням». *Молодь і ринок*. 2018. № 12. С. 68–71.
3. Кравець Р.А. Етапи формування полікультурної компетентності майбутніх фахівців аграрної галузі на заняттях іноземної мови. *Наука та інновації*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Чернівці, 30–31 січня 2017 р.). Київ: Науково-видавничий центр «Лабораторія думки», 2017. Т. 2. С. 31–33.
4. Кузьменко О. Змішане навчання як інноваційна форма організації навчального процесу в школі. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Сер. «Педагогіка»*. 2017. № 3. С. 140–147.
5. Пономарьова О.І., Ковальова А.В. Модернізація процесу викладання іноземної мови спеціального вжитку. *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі*. 2011. Вісник № 19. С. 97–105.
6. Щербакова О.Л., Ніколаєва Ж.В. Змішане навчання як форма організації навчального процесу з іноземної мови у ВНЗ. *Молодий вчений*. 2017. № 4. С. 69–73.
7. Gosper M., Green D., McNeill M., Phillips R.A., Preston G., Woo K. Final Report: The Impact of Web-Based Lecture Technologies on Current and Future Practices in Learning and Teaching. Sydney, 2008. 215 p.
8. Horn M., Staker H. Forget About Blended Learning Best Practices. URL: <http://thejournal.com/articles/2012/03/01/forget-about-blended-learning-best-practices.aspx>.

Tymoshchuk N. Introducing the Blended Learning model for teaching foreign language at nonlinguistic (agrarian) institutions of higher education

The article researches the Blended Learning model application for teaching a foreign language at nonlinguistic (agrarian) institutions of higher education. The author considered the main advantages and disadvantages of the blended learning form for the organization of foreign language teaching process. The author has also identified the most effective its means.

The Blended Learning application implements the principles of individualization, intensification and optimization of education. The researched model is a dualistic combination of full-time and distant forms of learning. However, it doesn't reduce the teacher role. The blended learning means changing the roles of the student and the teacher in the educational process. According to the author, the analyzed model is the most logical. It is an example of the traditional education model natural evolution.

The Blended Learning has become a relevant and effective method for the foreign language teaching because it assumes the correct organization of the educational material i.e., the teacher needs to identify the scope and topics for classroom and distance work clearly, taking into account the complexity of the material and the time that students will need to perform tasks and exercises. The analyzed form has some advantages for effective teaching of a foreign language using elements of interactive or distance learning.

The Blended Learning system meets the requirements of modern education modernization concept that aims to apply advanced technological advances. The combination of classroom and independent e-learning facilitates the individualization of the learning process, as the student becomes the active participants of the both learning and teaching process. Live communication, listening, video viewing, real linguistic environment are the key components of a professional language teaching. It helps to improve the efficiency of the learning process and to form a competitive specialist.

Key words: *blended learning, innovative methods of studying a foreign language, information resources, motivation, vocational education.*